

VÄRMDÖ KOMMUN

Ösbyträsk naturreservat

Värmdö kommun

Reservatsbeslut
29 Mars 2006

Beslut om bildande av Ösbyträsk naturreservat i Värmdö kommun (5 bilagor)**BESLUT**

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken beslutar Värmdö kommun att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1, samt med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara *Ösbyträsk naturreservat*.

Administrativa uppgifter

Namn	Ösbyträsk naturreservat
Kommun	Värmdö
Län	Stockholm
Läge	Reservatet är beläget öster om Gustavsberg centrum. Avgränsning framgår av bifogad karta och med de gränser som slutligen utmärks i fält.
Kartblad	Terrängkartan 10I NO Stockholm, 1:50 000 Fastighetskartan 10I 6j Gustavsberg, 1:12 500
Naturgeografisk region	Östersjökusten med skärgårdar
Kulturgeografisk region	Mälardalens odlingsbygder
Area	Cirka 124 hektar, varav cirka 108 hektar landarea
Fastigheter	Ösby 1:1, Ösby 1:65, Kårboda 1:1, Betsede 1:2, 1:3, 1:6, 1:10, 1:75, 1:76, 1:77, 1:78, 1:79, 1:80, 1:81, 1:82, 1:94 samt Betsede 1:117
Markägare	Värmdö kommun (Ösby 1:65 samt ännu icke-fastighetsreglerad del av Ösby 1:1), JM Värmdöstrand AB (Ösby 1:1, Kårboda 1:1, Betsede 1:2, 1:3, 1:6, 1:94), Stockholms kommun (Betsede 1:10, 1:79, 1:80, 1:81, 1:82) samt enskilda (anges i bilaga 5)
Nyttjanderätter	Anges i bilaga 5
Förvaltare	Värmdö kommun

SYFTE MED RESERVATET

Det huvudsakliga syftet med ett naturreservat vid Ösbyträsk skall vara att långsiktigt säkra tillgången på områden för rekreation och friluftsliv i anslutning till Gustavsberg, Betsede och Mörtlös. Vidare skall områdets naturvärden tillvaratas och bevaras liksom de kulturmiljövärden som finns knutna till fornlämningar och kulturlandskapet. Landskapets variationsrikedom ska bibehållas. Området skall erbjuda goda pedagogiska möjligheter för kunskapsinhämtning om natur- och kultur.

Syftet uppnås genom att

- Områdets skogsområden bevaras som attraktiva rekreativmiljöer för friluftslivet.
- Skogsbrynen hålls luckiga och variationsrika och inte tillåts växa igen med sly och gran.
- Kulturlandskapets öppna marker hålls öppna i nuvarande omfattning genom jordbruk, röjning, slåtter eller bete.
- Fornlämningar och geologiskt intressanta objekt underhålls och synliggörs.
- Ösbyrundan hålls framkomlig och i gott skick. Kompletterande anordningar såsom t.ex. rast- och utsiktsplatser utförs på sådant sätt att förutsättningarna för de befintliga natur- och kulturvärdena inte påverkas negativt.

SKÄLEN FÖR KOMMUNENS BESLUT

Allmän beskrivning

Den tredelade sjön Ösbyträsk ligger strax öster om Gustavsbergs centrum på norra Farstalandet i Värmdö kommun. I naturreservatet ingår större delen av sjön, 16 ha, samt anslutande naturmark norr och sydöst om sjön. Till reservatet hör även naturmark i Betsede, öster om sjön. Totalt omfattar naturreservatet 124 ha. Naturreservatet gränsar till flera områden med gällande detaljplaner. Inom naturreservatet gäller strandskydd intill 100 meter upp på land och ut i vattnet från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. Strandskyddet är utökat på land mellan Betsedeviken och Ösbyträsk.

Variationen i området samt närheten till ett flertal bostadsområden och skolor gör området mycket värdefullt för rekreation, friluftsliv och naturpedagogik. Runt sjön går Ösbyrundan, en 4,5 kilometer lång vandringsled. Under 2003 utkom en kartbroschyr med natur- och kulturinformation utmed leden. I en enkätundersökning som genomfördes samma år bland närboende angav 43 % av de svarande att de besöker någon del av Ösbyträsk grönområden dagligen eller flera gånger i veckan.

Enligt beslut i kommunfullmäktige kommer intilliggande Ekvallen idrottsplats att utökas med bl.a. en ny simhall. I Gustavsberg är hundratals nya bostäder planerade inom de närmaste åren. Med den fortsatta inflyttningen och förtätningen i kommunen kommer naturreservatets betydelse som oexploaterat närnaturområde för rekreation sannolikt att öka.

Natur och kultur

Ösbyträsk är en relativt djup sjö (9 m) som under vikingatiden fungerade som genomfartsled mellan Baggensfjärden i väster och Torsbyfjärden i öster. På grund av landhöjningen har sjön snörpts av. Sjön utgörs av en sprickdal. Dalstråken på land går i nordvästlig-sydostlig riktning och ger en varierad topografi. I merparten av reservatet växer barrskog med hållmarkstallskog på höjderna. Området präglas dock av en kulturhistorisk markanvändning som går tillbaka till järnåldern. Dalstråken utgörs av före detta åker- och slåttermarker som till stor del fortfarande är öppna. Inslag av ek och andra lövträd förekommer framför allt i betade brynzoner i den sydöstra delen. Utmed sjön finns flera bestånd av fuktlövskog med klibbal som dominerande trädslag. Sedan några år tillbaka har bäver etablerat sig i sjön. Spåren, i form av fällda träd, är mycket tydliga i vissa avsnitt av strandkanten.

Ösby gård ligger på norra sidan om sjön och ingår inte i naturreservatet. I anslutning till gården ligger däremot flera gravar från järnåldern. Detta är de tidigaste spåren efter de första bosättarna kring Ösbyträsk. På grund av sprickdalslandskapets förutsättningar och med hänsyn till landhöjningen så är det mycket troligt att den odlade marken haft samma utbredning under hundratals år. De äldsta, tillgängliga historiska kartorna för området är ägomätningsskator från mitten av 1800-talet. De visar att nuvarande områden med fuktlövskog brukades som slåttermark, nuvarande öppna områden i dalsänkorna brukades som åker och övrig skogsmark användes för skogsbete.

Historisk och nuvarande markanvändning

Mark tillhörande Ösby låg under Farsta gård från 1600-talet och fram till dess att Gustavsbergs fabriksbolag bildades 1823 och tog över marken. Ösby blev därmed ett av flera lantbruk som ägdes av fabriken och som försåg de anställda med diverse förnödenheter. Då Kooperativa förbundet (KF) tog över 1937 hade jordbruket övergått till ett rationellt och extensivt jordbruk. Betsede avstyckades från Aspvik 1907 med syftet att bli ett populärt egnahemsområde i anslutning till den järnväg som var planerad att dras fram där. En del tomter bebyggdes aldrig utan utgör istället värdefulla lokala grönstråk i Betsede.

Under den senare delen av 1900-talet har ett visst virkesuttag skett i området. Inga större hyggen har dock tagits upp, sannolikt beroende på den stora andelen impediment. I dessa områden finns därför en stor andel äldre träd och död ved. På norra sidan bedrivs fortfarande jordbruk. Övrig före detta åkermark har inte planterats igen, däremot har 1800-talets slåttermark haft en naturlig igenväxning med fuktlövskog. Sammantaget är den storskaliga strukturen i kulturlandskapet fortfarande densamma som under de senaste århundradena.

Den varierade topografin och den kulturhistoriska prägeln har medfört att vegetationen är relativt varierad på en landskapnivå. Den största artrikedomen finns i de sydöstra delarna som fortfarande hävdas genom hästbete. Inom det betade området finns flera naturtyper representerade; bland annat örtrika torrbackar som tidigare har slåtrats och hagmarker med lundflora och ett stort inslag av en, hassel samt äldre ekar.

KOMMUNENS BEDÖMNING

Naturområdena kring Ösbyträsk är från friluftsliv- och rekreationssynpunkt mycket värdefulla på grund av det tätortsnära läget och det variationsrika kulturlandskapet. Inom reservatet finns flera kulturhistoriskt intressanta objekt som järnåldersgravar och jättegrytor.

Området är en viktig spridningskorridor i den regionala grönstrukturen mellan värdekärnor på södra Farstalandet och norra Ormingelandet. I kommunens översiktsplan, antagen juni 2003, är området utpekad som en svag länk i strukturen på grund av befintlig, närliggande bebyggelse. Vidare anges att den obebyggda naturmarken i Betsede utgör ett sannolikt mycket viktigt viltstråk. För att bibehålla funktionen i den regionala grönstrukturen finns ett behov av att hela området, och inte enbart de strand- och vattenmiljöer som idag omfattas av strandskydd, säkras långsiktigt genom ett varaktigt och rättssäkert skydd enligt miljöbalken.

Översiktsplanen anger även att Ösbyträsk är ett Ekologiskt Särskilt Känsligt Område (ESKO) enligt 3 kap. 3 § miljöbalken på grund av sin nyckelfunktion som spridningskorridor och den höga näringsbelastningen i sjön. Planerade provtagningar av vattnet syftar till att klargöra orsakerna. För att bibehålla eller förbättra nuvarande vattenstatus kan åtgärder behöva vidtas som kommer att kräva dispens från reservatsföreskrifterna.

Ett bibehållande av kulturlandskapets omväxlande öppna och skogsbeväxade marker bidrar till ett högt upplevelsevärde men förutsätter en aktiv förvaltning. För att förutsättningarna för tätortsnära rekreation ska bibehållas och förstärkas i området så bör skogsbruket anpassas efter friluftslivets intressen. Kommunen bedömer dock att inskränkningen i pågående markanvändning inte är större än vad som krävs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Kommunen bedömer att ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med kommunens översiktsplan och med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressen enligt 7 kap. 25 § miljöbalken finner kommunen att för att långsiktigt skydda och bevara ovanstående natur-, kultur- och rekreationsvärden finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området, förordna om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa en skötselplan.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

1 § Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att inom reservatet

A1 bedriva täkt eller annan verksamhet som väsentligen kan förändra områdets hydrologi eller topografi på land och i vatten som att gräva, spränga, schakta, utfylla, dika, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning. Undantag gäller för anläggning av elljusspår och träbro inom skötselområde *E1* och *B1* enligt karta i bifogad skötselplan.

A2 införa för området främmande växt- eller djurart

A3 uppföra telemast

A4 anlägga energiskog, campingplats eller idrottsanläggning, t.ex. golfbana, tennisbana, bågskyttebana o.dyl.

- A5 använda eller sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk, gödselmedel eller näringsämnen. Undantag gäller för pågående jordbruksverksamhet inom skötselområde *E1* enligt karta i bifogad skötselplan.

Utöver vad som angivits ovan är det förbjudet att utan kommunens tillstånd

- A6 anlägga väg, stig eller rastplats
- A7 anlägga luft-, vatten- eller markledning
- A8 uppföra byggnad eller anläggning annat än för friluftssändamål enligt karta i bifogad skötselplan
- A9 anordna upplag annat än vad som behövs för reservatets skötsel
- A10 avverka skog eller utföra andra skogliga åtgärder inom skötselområdena *A1-A11* med undantag för naturvårdsåtgärder enligt bifogad skötselplan

Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång

- 2 §** Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas
- B1 utmärkning av reservatets gränser samt uppsättning och underhåll av reservatsskyltar, vägvisare och andra upplysningsskyltar
- B2 anläggning och underhåll av vandringsleder, elljusspår, träbro och rastplatser
- B3 naturvårdande åtgärder som hävd av öppna marker genom röjning, slåtter eller bete samt gallring och röjning som framgår av fastställd skötselplan i den mån markägaren inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder
- B4 undersökningar av växt- och djurliv samt vattenkvalitet

Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

- 3 §** Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet för allmänheten att inom reservatet
- C1 bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar
- C2 störa djurlivet (t.ex. genom att klättra i boträd, vistas i närheten av bäverhydda, fånga eller döda däggdjur, kräldjur eller groddjur)
- C3 sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift

C4 medföra okopplad hund

C5 elda annat än på anvisad plats

4 § Föreskrifterna i 1-3 §§ skall inte utgöra hinder för förvaltaren för att utföra de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel enligt bifogad skötselplan. Föreskrifterna skall inte heller utgöra hinder mot skötsel av befintliga ledningsgator samt vid normal skötsel av vägar och stigar. Föreskriften under A1 skall inte utgöra hinder för gällande servitut. Föreskriften under C2 gäller inte jakt- eller fiskerättsinnehavare under tillåten jaktutövning.

Föreskrifternas ikraftträdande

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen utkom från trycket i länets författningssamling.

SKÖTSEL OCH FÖRVALTNING

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer kommunen bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

I enlighet med 21 § i samma förordning som ovan skall Värmdö kommuns tekniska förvaltning vara förvaltare i naturvårdshänseende för reservatet. Vid den löpande förvaltningen skall samråd äga rum med tillsynsmyndigheten som är miljö- och byggnämnden.

ÄRENDETS BEREDNING

Värmdö kommunstyrelsens tekniska utskott uppdrog 2004-05-03 § 99 åt planavdelningen att påbörja arbetet med att inrätta ett kommunalt naturreservat för markerna kring Ösbyträsk.

Ett tidigt samrådsmöte om ett naturreservat kring Ösbyträsk hölls 2004-05-26 med Björn Carlberg på Länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Värmdö kommunstyrelsens tekniska utskott beslutade 2004-06-14 § 110 att återremittera ärendet till planenheten med uppdrag att se över reservatets södra gräns för att ta med ”kilarna” på kommunens mark samt att se över reservatsföreskrifterna och ta fram en konsekvensbeskrivning för eventuell framtida skogsavverkning.

Ett öppet samrådsmöte för sakägare, grannar och allmänhet hölls i Gustavsberg 2004-09-02. De synpunkter som inkom under samrådsmötet behandlade bland annat vattenkvaliteten i Ösbyträsk.

Värmdö kommunstyrelsens tekniska utskott beslutade 2004-11-08 § 194 att förslaget till beslut om naturreservat och förslaget till skötselplan skulle skickas ut för samråd samt att markägare och innehavare av särskild rätt till marken skulle föreläggas att yttra sig.

Förslaget till beslut om naturreservat och förslag till skötselplan var föremål för samråd under tiden 2004-12-07 till 2005-02-01. Vid samrådstidens slut hade 20 skriftliga yttranden inkommit, se bilaga 4. Under samrådstiden hölls även muntliga samråd med Länsstyrelsens naturvårdsenhet, JM Värmdöstrand AB, Värmdö kommuns tekniska förvaltning och miljö- och byggförvaltning.

Värmdö kommunstyrelsens tekniska utskott informerades om samrådet och beslutade 2005-03-21 § 79 att planavdelningen vid tekniska utskottets nästa sammanträde skulle redovisa samrådsyttrandena och lämna förslag till beslut i ärendet.

Värmdö kommunstyrelsens tekniska utskott 2005-04-25 § 103 beslutade att godkänna samrådsredogörelsen och att uppdraga till planenheten att bearbeta förslaget efter inkomna yttranden samt att ta fram en delegationsordning. Vidare beslutade tekniska utskottet att den ändrade gränsen för naturreservatet mot Ösby 1:65 skulle godkännas samt att kostnader och budgetansvar för förvaltningen skulle utredas av planavdelningen och tekniska förvaltningen.

Vid ett samråd med tjänstemän från Värmdö kommunledningskontor 2005-09-27 beslutades att det reviderade förslaget skulle skickas ut till berörda sakägare med ett föreläggande att inkomma med eventuella ersättningsanspråk senast 2006-03-15.

Värmdö kommunstyrelsens tekniska utskott 2006-01-23 § 22 beslutade att återremittera förslaget till beslut och se över gränsdragningen med hänsyn till planerad gång- och cykelväg.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos Länsstyrelsen i Stockholms län, se bilaga 3.

Beslut i detta ärende har fattats av kommunfullmäktige i Värmdö kommun 29 mars, 2006 (paragrafnr 64, dnr 04KS/0399-301). Vid ärendets handläggning har tjänstemän från kommunens tekniska, kultur-, miljö- och byggförvaltning samt kommunledningskontor deltagit. Anna Edström, ekolog, har varit föredragande.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar
4. Samrådsredogörelse med inkomna yttranden
5. Förteckning över berörda fastigheter och sakägare

Sändlista

Berörda sakägare

Fastighetsägare

OBS! Vid publicering av detta dokument på hemsidan är denna information borttagen med hänsyn till personuppgiftslagen (PUL).

Innehavare av servitut eller nyttjanderätt

OBS! Vid publicering av detta dokument på hemsidan är denna information borttagen med hänsyn till personuppgiftslagen (PUL).

Berörda myndigheter och kommunala nämnder och bolag

Stockholms läns författningssamling
Naturvårdsverket
Fiskeriverket
Skogsstyrelsen, Vallentuna Distriktskontor
Riksantikvarieämbetet
Länsstyrelsen i Stockholms län
Lantmäterimyndigheten i Stockholms län (efter laga kraft)
Värmdö kommun fastigheter AB
Miljö- och byggnämnden
Kulturnämnden
Barn- och ungdomsnämnden
Socialnämnden
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Föreningar (endast reservatsbeslut och bilaga 1-2)

Naturskyddsföreningen i Värmdö
Friluftsförbundet i Värmdö
Värmdö ornitologer
Svenska turistföreningen, Stockholmskretsen
Gustavsbergs IF orienteringsklubb
Värmdö Skeppslags Fornminnesförening
Gustavsbergs vänner

Beslutet kungörs i DN och Nacka-Värmdö Posten 11 april, 2006.